

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején.
Előfizetési díja egy évre 100 K.,
nem tagoknak 120 K.

Szerkeszti: Dr. Bárczi Gusztáv.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban
Hiszek Magyarország feltámadásában. Amen.

TARTALOM. *Deschensky* Ferenc: Ünnepi beszéd. — *Völker* József: A siketnémák kiejtés-tanításáról. (2.) — Pályázati felhívás. — *Különlélek*. 1—6.

Ünnepi beszéd.

(Mondotta *Deschensky Ferenc* Vácon, az 1921. évi Cházár András emlékűnnepélyen.)

M. t. H. és U! „Nagy vihar volt! Feldúlt berkeinken enyhe, árnyas rejtek nem fogad.“ A nagy vihartól megtépázva, sokan feldúlt berkeinkből előzve, ide zarándokoltunk, hogy didergő lelkünket felmelegítsük annál a szent tűznél, amelyet Cházár András 122 évvel ezelőtt itt meggyújtott. Ide zarándokoltunk, hogy — nagy Cházár Andrásunk emlékezetének áldozva — megpihenjünk, megerősödjünk, megújhadjunk e gyönyörű fa árnyékában, melyet Ő ültetett el a legszentebb talajba: az irtalmas szívekbe.

De ha nézem ezt a szép, terebélyes fát, melyet Ch. A. itt elültetett, amelynek 16 erőteljes és szeretettel gondozott ága beárnyékolta egész Nagy-Magyarországot — és látom, hogy 8 legéleterősebb ágát vandal kezek lenyírbálták — sir a lelkem.

Arad, Temesvár, kincses Kolozsvár, hol vagytok e mai ünnepnapon? Oláh bocskor tapos benneteket!

Sopron! Te még a miénk vagy! Hisszük és valljuk, hogy az is maradsz! De már menekülni kényszerültél a gonosz mostohatestvérnek, évszázados Kainunknak fojtogató keze elől.

Pozsonyban, Ungvárt, Körmöcön és Jolsván cseh zsebrákok garázdálkodnak! Odafönn a Parnassus közelében, Jolsván, azon a szent helyen, mely Ch. A. emlékezetét hirdeti, ott, a világháboruban gyáván égnek meredő „hore rukuk“ fojtogatják azt a kulturát, melyet a mi Cházárunk buzgó apostolai szívük vérével tápláltak.

Ily dermesztő légkörben, kívülről a gyűlölet tengerétől körülvéve és idebenn a háború véres fergetegétől felkavart önzés iszapjától szorongatva, ünnepeljük ma annak a férfiúnak az emlékezetét, kinek minden gondolata az önzetlen hazafiság kristálytisztba atmoszférájában fogamzott s kinek legfőbb hitvallása a szeretet volt.

Barátaim! Testvéreim! Elszegényedtünk, lerongyolódtunk! Éhes gyomrunk a Grulya-vár burgonyái után korog! De dacára nyomoruságunknak, avagy éppen azért ne Grulya vára, de a Parnassus felé forduljon tekintetünk. Kitért karokkal nyúljunk annak szellemi kincsei után és hirdessük százszoros erővel a szeretet evangéliumát!

És ezt a szeretetet gyakoroljuk is oly sokféleképen, mint ahogy Ch. A. gyakorolta

Szeressük továbbra is a természet árváit, de ne elégedjünk meg ezzel! Szerető szívvel öleljünk magunkhoz mindent és mindenkit, aki magyar! Mert magunkra hagyatva, gonosz ellenségektől körülvéve, szükségünk van minden magyar atomra. Gyenge és erős, kicsiny és nagy, pór és nemes, gyáros és munkás mind kell hogy egybeforrjon a testvéri szeretet tűzében. Ez a szent tűz kell, hogy oly kemény sziklává forrassa-össze a magyar nemzetet, hogy a poklok kapui se vehessenek előtt rajta.

Hogy ezt elérhessük, követnünk kell Ch. A.-t a hazaszeretetben is. Legyen jelszavunk: a haza minden előtt!

És e jelszó ne az ajkunkon, de a szívünkben legyen. És legyen honszerelmünk oly nagy, hogy minden áldozatra kész legyen. És ne várjunk érte más jutalmat, mint a haza boldogulását.

Kövessük Ch. A.-t a tudományok szeretetében is. Minden fegyverünket elszedték ellenségeink, de a tudomány fegyverét nem veheti el tőlünk senki. Erősítsük, tökéletesítsük és élesítsük ezt a fegyvert, mert szükségünk léssen rá.

Iparkodjunk továbbá dolgozni és gazdálkodni, úgy, ahogyan Ch. A. gazdálkodott; nem a magunk, hanem a haza javára. Minden magyarnak tudnia kell, hogy a tejjel-mézsel folyó Kánaánt ismét feltámaszthatják munkában megfeszített inaink. Semmi más és senki más nem segíthet rajtunk, mint becsületes két kezünk kitaró munkája.

Dolgozzunk tehát és bízva bizzunk! Dolgozzunk! Takarítsuk el a romokat és ássuk ki alóluk eltemetett kincseinket. És bizzunk! Kell, hogy jöjjön egy jobb kor, „mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán“. Ha más nem, hát a magyar szivekből kifacsart könnyek fognak hatalmas folyammá dagadni, hogy elsöpörjék azt a sok szennyet, amit ellenségeink körénk raktak. Addig a magyar szíveknek nyugalma nem lehet, míg a Kárpátok szikláin és a Lajta lankásain, Erdély bércein és a Bánát rónáin és az Adria-kék habjain nem leng ismét a magyar zászló.

Cházár András! Te nagy szellem! Te, kinek szíve minden dobbanása magyar volt, ki azt akartad, hogy „még az angyalok is magyarul beszéljenek“, Te megérted a mi keserűségünk nagyságát! Szállj le közibénk! Gyűjtsd meg szívünkben a lelkesedés lángját, hogy ragyogó példádat követhessük és lankadatlan önfeláldozással szolgálhassuk szegény magyar hazánkat.

Amidőn ajkamhoz emelem e szent serleget, fogadom mindannyiunk nevében, hogy Cházár András tündöklő példája ezentúl is vezérlő csillagunk léssen, hogy nyomorúságunkon és keserűségünkön keresztül is az ő magaszoros eszméit szolgálni fogjuk mindhalálig!

Szegény hazánk feltámadásáért pedig imádkozzunk imigyen:

„Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország föltámadásában — Amen.“

A siketnémák kiejtés-tanításáról.

Irta: **Völker József.**

2.

Hogy a siketnéma a beszédet utánozni akaró beszédszervi mozgások kapcsán ad-e hangot, az itt mellékes, de ha hangot ad is, beszédszervi állása nem lévén határozott. a mozgás nem ismétlődően azonosan, maga az adott hang sem lehet azonos a látott hanggal, szóval szembeállítva a hallót a siketnémával, a siketnéma legalább a kezdőfokon nem sajátíthatja el természetes úton a beszédet és arra szükséges egyik szerv közreműködése ki lévén zárva, nem is tanítható meg rá a természetes úton. Beszédmegtanulása mesterséges munka mesterséges eredménye. E munkával szemben támasztható legfőbb követelmény, hogy az minél mesteribb legyen, azaz hogy a siketnémának az érzékűkéhez hasonló beszédet adjunk. Vizsgáljuk már most meg, hogy a mi tantervünk hogyan kívánja ezt elérni? A tanterv a kiejtés tanítanyagát, módját a következőkben körvonalozza: Ki kell fejlesztenünk, meg kell tanítanunk a magyar nyelv összes hangjait, mintegy 200 szót és néhány könnyebb mondatot. Súlyt helyez a hangok természetes, könnyed, folyékony, tiszta kiejtésére, követeli a gyors, biztos leolvasást és a megértést.

E célból különböző előgyakorlatok elvégzése után, a kiejtés a hangoztatáshoz szükséges levegő mennyiségileg és időtartalmilag való helyes beosztásának elérésére külön lélekzési gyakorlatok tartását javasolja. Fontosnak tartja a hangok természetesebb, tiszta, kiejtését. Kiküszöbölendőnek tartja mindazon jelenségeket, amelyek zavarólag,

bénítólag hatnak a megértés szempontjából. Kivánja különböző kapcsolatok gyakorlását. Megállapításaiban fontos követelése, hogy a magában darabos, csiszolatlan hangot mihamarabb osszuk be a szóba, teremtsünk vele kapcsolatokat, hogy aztán az alkalmazkodást törvényei szerint fogékonyan tanulja meg a növendék. Az alkalmazkodást a mássalhangzók közeledésében, hasonlásában és összeolvadásában, a jóhangzás, értelem érdekében kiváló figyelemben kell részesíteni. Követeli a rövid és hosszú magánhangzók megkülönböztetését és fiziológiai lehetősége meglévén, a hangsúly figyelembevételét. Az egy logikai fogalmat tevő beszédrészek, a fonetikailag egyívű tartozó mondatrészek, az erősségi hangsúly érvényesítésével, mint egy szó ejtendők ki. A kérdő, felelő mondatokban a kérdő és kérdezett szó hangsúlyozását szem előtt kell tartani. Az írásjelek fellépése alkalmával a szokásos szünet betartása, a kérdő, felszólító mondatokban az erősségi hangsúly gyakorlása szükséges. Mindezeket teljes egészében aláírom. Vitán felül állónak találok ugyanis, hogy amennyiben a vázolt célt elértük, a beszéd technikáját lényegében megoldottuk. Hogy aztán a célt a jelzett e néhány útmutatással elérhetjük-e, az más lapra tartozik. Véleményem szerint nem. A siketnéma lényét, a siketnémaság lényegét tekintve, a kivitelben az eddigiól eltérő eljárás kell követnünk. De hogyan? Az eddigiekből azt hiszem eléggé kiviláglik az a gondolatom, hogy a siketnémával nem utánoztathatjuk teljes egészében, teljesen hűen az életet. De nem azért, mert az nem volna rá nézve ép oly hasznos, mint az éperzéküre, hanem egyszerűen azért, mert nem tudják minden vonatkozásában, árnyalatában utánoztatni. Az iskolába lépő siketnéma beszédszerve teljesen gyakorlatlan, hangok, összefüggő, megfelelő színezetű hangcsoportok adására alkalmatlan. Az első beavatkozásnak itt kell tehát megtörténnie. A látás, tapintási érzékelés útján kell a beszéd szerv gépezetét annyira kidolgoznunk, annyira mozgékonyá hajlekonyá, simulékonyá tennünk, hogy nyelve, ajkai, zöngés, zöngétlen, gyenge vagy erős, helyes beosztottságú levegőáramlás mellett minden erőltetés nélkül, a legtermészetesebb, legegyszerűbb módon az összes hangoknak megfelelő helyzetekbe hozható legyen. E beszéd szerv mozgási gyakorlatok az éperzékű gyermeknek hangadással összekötött, a már megnyilatkozó értelem által sugalt tervszerű gyakorlatait akarván helyettesíteni, ill. megvalósítani, nem 1—2 hétig tartanak, hanem addig kell folytatnunk őket, míg a siketnéma a halló gyermek beszédszervi mozgékonyaságát és a természetes hangadást el nem éri. A lélezési gyakorlatok nem lépnek fel önállóan, elkülönítetten, hanem a beszédgépezet mozgatási, a hargoztatási gyakorlatokkal együttesen, a legszerveesebb összefüggésben. Mert hiába gyakorolnám az egyensúlytartást napestig a szobában, ha biciklire ülök, csak lepottyanak róla. A kontaktus csak akkor lesz meg, ha testem minden izma a mozgó, egy vonalban haladó járművön való megmaradás célját szolgálja, majd hosszabb gyakorlat után el is éri. A beszédelsajátításnak ezt a kezdő lépését elkerülni, jelentőségét el nem ismerni vagy kisebbíteni nem szabad. Elemi tudás, gyakorlottság nélkül nincs írás, rajz, művészet stb. Meggyőződésemet, nézetemet iparkodtam átvinni a gyakorlatba is. Összeegyeztettem felfogásomat kortársaiméval és az idén a 2 első osztályban a tanítás eszerint folyt. A hivatalos birálat egy-két kikapott mondata a 2 osztályról: „az anyag feldolgozása és mennyisége megfelelő. A hangtisztaság mintaszerű. A hangkapsok oly precizek, hogy szinte megtévesztik és gondolkodóba ejtik a hallgatót, hogy siketnémákkal áll-e szemben?” Engem még nem elégít ki ennyire az eredmény, csak arról győz meg, hogy helyes nyomon járok. Ami már most a beszédszervi és hangoztatási gyakorlatokat illeti, nem szabad erőltetett munkát végeznünk, mert ez esetben az eredmény a jövőre kihatóan végzetes lehet. A legfontosabb szerepet szánom e fokon a játéknak. Játék folyik az iskola termében, az udvaron. Az osztályvezető a gyermekekkel tart és figyel. Beavatkozni csak akkor avatkozik bele, ha értéket fedezett fel, mert ezt meg kell fognia, de azt is csak úgy, hogy a gyermek észre se vegye, hogy alkotó munka központjában áll. Neki kedves, szórakoztató játék az egész.

Ha az elemi részen túl vagyunk, mi következhetik? Ebben a vélemények nagyon szétágazók. Bővebb kitérés nélkül szegezzünk le néhány olyant, mint amelyek a siketnémák hangos beszédre való tanításában nem ütnek rést magán az elven. A tanterv, amint látjuk, azt az állást foglalja el, hogy amint 1—2 hét alatt elvégeztük az elő-

gyakorlatokat, térjünk át a hangra és amint néhány hangot elvégeztünk — ha azok egyike-másika kívánnivalót hagyna is hátra — kapcsoljuk össze szavakká és ezek gyakorlásával igyekezzünk természetes, jó kiejtést elérni. Ujabbán hatalmas táborra növekedett azoknak a száma és lázas irodalmi tevékenységet fejtenek ki, akik azt kívánják, hogy a siketnémák beszédre nevelésében a szóból, a mondatból induljunk ki. Ugy mondják ez irányzat képviselői, hogy az érzékeny gyermek is ezt a metódust követi és bár nem sikerül neki mindjárt az első alkalommal a szót, kisebb kifejezést kimondani, következetes gyakorlással sikerül. Ismerem, figyelemmel kísérem az irodalmat, bele is tudom képzelni magamat az így folyó munkába. Próbát nem tettem s nem lehet rossz néven venni, ha a türelmes papiros hirdette eredmény írárt kételyeim vannak. Lehet, hogy a valóság, a munka másról győzne meg. Ezért a kísérletezést e téren teljesen jogosultnak tartom. Ami engem visszatart ez az, hogy a siketnéma a beszéd megtanulásánál a halló gyermeknél alárendelt szerepet játszó látásra és az őt csak a hangrezgésre figyelmeztető tapintó érzékelésre lévő utalva, nincs elég biztos támpontja arra, hogy valamit jól, helyesen mondott-e ki? De talán szó férne ahhoz is, ha vajjon csakugyan e-z-e az ép gyermek beszédelsajátításának az útja, módja? Avagy nem-e az vezérli ez irányzat híveit, hogy mint tisztem Vatter is, arra az álláspontra helyezkednek, hogy az iskolába kerülő siketnéma a szellemi fejlettségnek magasabb fokán áll, mint a beszélni kezdő érzékeny és így a beszédelsajátítás aforisztikai részét minden további nélkül átugorhatja. Támogatja elméletüket az a feltevés, hogy az aforisztikai beszéd csak tápot szolgáltatna jelelési hajlamuknak. Erről lehetne vitatkozni pro és kontra. De erről majd később. Az én felfogásom az, hogy a beszédfiziológiai lehetősége nemcsak a beszélő szervek épségén, hanem azok gyakorlottságán is mulik, miért is minden tevékenységünk a technikai nehézségek kiküszöbölésére kell hogy irányuljon. Ha meg is engedem, hogy a siketnéma sokszori előmondás és utánzás után a szót is ki tudja ejteni egyszerre, mégis kételkedem abban, hogy úgy sikerüljön az, hogy a szót, mondatot ne kellessék elemeire bontani és a hangokat külön-külön gyakorolni. Én a magam részéről váltig abban a meggyőződésben vagyok, hogy a siketnéma beszéd megtanulási módja (s itt természetesen annak technikai részét értem) az, hogy hangjait egyenként kell kifejleszteni. Ezt a módot ajánlja különben a tanterv is. A kivitelben azonban sok olyan momentumra nem vagyunk és nem lehetünk figyelemmel, amelynek elkerülése nem indokolt. A hangfejlesztés alkalmával a legegyszerűbb, a legkönnyebben észrevehető, érzékelhető, a legkevesebb elemből álló, a beszélő szervezet gépezetének a tudatosságig legkönnyebben beidegezzhető részének működésével létrejövő hangból, általában a „p” hangból indulunk ki. Önmegfigyelés alapján is tisztában lévő a hang természetével, mondjuk az egy lélegzetre kiejtendő mondatban a szó, kifejezés elején, vagy benne, vagy a végén való előfordulása szerinti kiejtési követelménnyel, világos, hogy a hang kifejlesztésekor mindezen körülményekre figyelemmel kell lennem. Annyira és úgy kell gyakorolnom az ajakizmokat, hogy azok aztán különös hozzákészülés és megerősítés nélkül létrehozassák a hanghoz szükséges zárlatot és hogy e zárlat megnyitása alkalmával az explozió rövid, feltétlenül nehezetmentes legyen. Be kell gyakorolni a „p”-t úgy is, hogy az explozióra beidegezett ajkak a zárlat megnyitása, a levegő kibocsátása nélkül térjenek vissza természetes nyugalmi helyzetükbe (kalap, nap, lap — vagy „b”-nél bab, hab stb.). Amidőn a „p” két hang között fordul elő, akkor tulajdonképpen a hang középső momentuma a legfontosabb. Gyakorolnunk kell tehát a hangot úgy is, hogy az ajkak a legkülönfélébb hangoknak megfelelő szájállásból a legtermészetesebb módon átmenve az összeérés alkalmával képezzenek explozív zárlatot, a feloldás pedig a következő hangra való átmenet alakját vegye fel. A hangnak az említett három szempont szerinti való gyakorlásával előkészítem az utat, megteremttem az alapot arra, hogy előfordulása szerint minden nehézség nélkül beleillesszem a beszédbe akár a szó, vagy mondat elején, benne, vagy a végén is forduljon elő. Hogy a hangot minden körülmények között önmagában kívánom gyakorolni, az abban a felfogásomban találja meg magyarázatát, hogy csak így jöhet létre, a *hangéretel*, mely pedig — mint előbb is jeleztem, a további fokon — miután látás, vagy más érzék e szempontból alig jöhet

számításba — egyedüli támasza, ellenőre beszédjének. Úszás víz nélkül, beszéd levegő nélkül nem lehetséges. De ahogyan az úszást csak vízben tanulhatom meg, azonképen a levegő célszerű, gazdaságos felhasználását csakis a kiejtéssel, a beszéddel karöltve gyakoroltan sajátíthatom el. Ha a hang erőltetett, ha a beidegzés nagyon körülmenyes, akkor feleslegesen sok levegő pazarlódik el. Ezt mérsékelni, helyes mederbe terelni a hang precíz kiejtését célzó gyakorlatokkal lehet. Amint a gyermek az első hangot kifogástalanul ejti ki, amint azt tapasztaljuk, hogy meg van rögzítve és képzése a beszédszervek mozgási készségének ép oly természetes és könnyű eredménye, mint a lábak megfelelő mozgásának a járás, akkor áttérhetünk a következő hangra: az „á“-ra. Bár az egyes hangok kifejlesztését megelőzőleg az előgyakorlatok, a gagyogó gyakorlatok alkalmával a siketnéma hangját, zöngéjét iparkodtunk már kihozni, a beszéd alapvető munkáját az első zöngé hang, az „á“ kifejlesztése idején végezzük el. Munkánknak tehát óvatosnak, körültekintőnek kell lennie. Fonetikai ismereteink alapján ismerjük a magyar „á“ képzési módját, szájállását, hangját, de aki hosszabb ideig tanított siketnémákat, tudja, hogy a beszédszerv alkata sokban módosíthatja a hang színezetét. A hogyan való beállításban, a képzésben útmutatónk a fonetika, de már a hang elfogadásában az irányadó saját hangunk és fülünk.

Főtörekvésünk az legyen, hogy a már eléggé gyakorolt, mozgékony beszédszerveket a száj alakját, a nyelv fekvését olyan természetes helyzetbe hozzuk, hogy a kiejtés alkalmával az „á“ teljes és határozott mivoltában bontakozzék ki, hogy az ne legyen felcserélhető, összetéveszthető, ne olvadjon össze a későbbi fokon más hanggal. A gyakorlást abban az értelemben is folytatom, hogy megteremtsem a siketnémának korához mért azt az alaphangját, amely a továbbiakban mindig zsinórmértékem lesz, amelyhez alkalmazkodnia kell minden hangnak. A természetes hangmagasságot, a csengést itt kell elérni. Ezután következik a rögzítés, a hangéret létrehozása, a hangnak oly időtartamú állandó kiejtetése, mint a milyen a hosszúsága a magyar nyelv szavaiban általában. Ezt követi a susogó, a halk, a természetes és az erős kiejtés. Majd továbbmenve rátérünk az erős, a tiszta és hehezetes kezdőkapocs gyakorlására. Ami a hang bevezését illeti, arra már a természetes időtartamú kiejtés alkalmával vagyunk figyelemmel. Mindig a tiszta bevezést tartom helyénvalónak. A hehezetes, vagy erős bevezést kerülöm. A helyes lélekzetvételt, a levegő helyes, takarékos felhasználását a kiejtéssel együtt gyakoroljuk. Közben az ajkak, a nyelv, a beszélő szerv mozgékonyágát, az észrevevését, a meglátást elősegítő gyakorlatokat mindig végezzük. Ami állott az „á“ hangra, az áll az „a“-ra is. Mindazokat a gyakorlatokat, amiket az „á“ tökéletes kiejtése érdekében végeztünk, el kell végeznünk az „a“ kifejlesztése alkalmával is. A leg gondosabban ügyeljünk arra, hogy a két hang között határozott és erős legyen az elválasztó fal, úgy, hogy azok soha össze ne folyhassanak, egynek ne hangozhassanak. Ennél is a könnyed, a tiszta, a csengő kiejtés a fő. Három hangunk lévén kifejlesztve, következik az összekapcsolás. A kapcsolatoknál érvényesül leginkább a szakember fonetikai készsége, megfigyelőképessége a tekintetben, hogy a beszédszervek minden felesleges nekikészülés, erőltetés nélkül az egyik határozott, tisztán kiejtett hangról, a legrovidebben, a legkövetlenebbül menjenek át a másik hangra. Nem lehet céloom a kapcsolatok magyarázatába bocsátkoznom, hiszen e tekintetben megfelelő tudással rendelkezhetik mindenki. Aki siketnémákat tanít és kötelességét lelkiismeretesen akarja teljesíteni, annak teljes vértelenséggel kell a küzdőtérre kiállania. Kötelessége mindenkinek, hogy ismereteit idevágó szakművek révén bővítse és teljes tudását, tapasztalatait latbavesse. Tartsuk mindig szem előtt a magyar nyelv törvényeit, a kiejtés, a beszéd technikájának szabályait, ha amit jól, helyesen mondottunk ki, azt mondassuk ki jól, helyesen és amíg ezt a célunkat nem értük el, egy lépést se menjünk tovább. Minden egyes hang kifejlesztése, a hangérés eléréséig történt begyakorlása után össze kell kapcsolni őket és pedig a három végzett hangot tekintve úgy, hogy a 2 magánhangzó kapcsolódjék össze a beszédben való előfordulása szerint zöngés átmenő kapoccsal, majd tiszta átmenő kapoccsal. A hehezetes átmenő kapocsot e fokon könnyen érthető okokból elkerülöm és ha jelentkezik, kiküszöbölöm. Tovább következik az „á“-nak, „a“-nak összekapcsolása a „p“-vel olyképen, hogy a magánhangzó az első, a mássalhangzó

az utolsó hang. Ez esetben ügyelnünk kell, hogy a kezdet tiszta legyen, hogy a beszédszervnek a hang állásába való jutásával egyidejűleg a légáramlat is meginduljon, hogy a hang természetes hosszúsága, vagy rövidsége megóvassék és hogy zöngenéküli explozivára térvén át, az átmenet tiszta legyen, míg az exploziva befejezése az ajkaknak megnyitás nélkül nyugalmi helyzetbe való visszatéréssel történjek. Ez utóbbi körülményre nyomatékosan kívánok rámutatni, mert hogy a siketnémák általánosságban annyira erőltetve beszélnek és annyi levegőt használnak el, annak tudható be, hogy a szó, a mondat végén, különösen ha explozivával végződik, a nyílt résen át minden tartaléklevégőt kiszorítanak magukból, úgy hogy még a rendes élettani működés is abnormissá válik. Ha a mássalhangzó áll elől, akkor a kezdet tiszta, az explozió lökésszerű és nem pattanó, a zárlat megnyitásakor pedig rövid, természetes úton megyünk át az „a” vagy „á” állásába. A magánhangzó kellő ideig hangzik és tiszta bevezéssel szűnik meg. Több hangból álló szónál, aszerint amint magánhangzóval vagy mássalhangzóval kezdődik, vagy ezek bármelyikével végződik, a felsorolt szempontok az irányadók. Követeléselem az, hogy a szavak tiszta hangok szabályszerű kapcsolatainak eredményei legyenek, hogy az érthetőséget semmi ne zavarja, hogy bárkit is vigyek az osztályba, az rögtön, az első kimondásra megértse azt a siketnémát. Rosszul fejlesztett, kellően be nem gyakorolt hanggal ezt nem érhetem el.

(Folyt. köv.)

Pályázati felhívás.

Lapunk szerkesztősége a saját kezdeményezéséből ezennel pályázatot hirdet „A leíró szemléleti oktatás tankönyve a siketnémák intézeteinek V—VIII. osztályai számára” című mű megírására. Díjazásul 1200 K tüzetik ki, mint a szerkesztőnek e célra felajánlott egy évi szerkesztői tiszteletdíja, amely a fenti című, legértékesebb gyakorlati tankönyv írójának fog kiadatni megjutalmazásként. Pályázati határidő 1922. szeptember hó 15., amely ideig a pályázatok az író nevét és lakáscímét magában foglaló, jelíges, zárt boríték kíséretében közvetlenül a szerkesztőség címére küldendő be! A szerkesztőség saját hatáskörében gondoskodik majd a pályázati művek szak-szerű megbirálásáról s a megjutalmazott mű kiadásáról.

A pályázók felhivatnak, hogy munkáikban mindennemű elméleti és módszertani fejtegetéseket mellőzve igyekezzenek az érvényben levő tantervben megállapított teljes tanítási anyagot felölve és osztályonként külön-külön kötetbe foglalva, gyakorlati tanmenet és lecke-szerű csoportosítással, külön-külön címek alatt, lehetőleg egy-egy tanítási órában feldolgozható olyan ismeretnyújtó, az alaki és tartalmi nyelvoiktatást, valamint a fogalmazási készséget is egyaránt szolgáló tanulmányi szöveget szerkeszteni, amely a tanulóknak minden megfelelő tanítási óra után beemlézendő tanulmányul szolgáljon.

A „M. S. O.” szerkesztősége
Budapest, VIII., Mosonyi-u. 8.

KÜLÖNFÉLÉK.

Berkes János bpesti áll. gyógyyped. nevelő-int. igazgatót a V. K. M. (1922. jan. 5-én kelt 181.981—1921. VII. a., sz. rendeletével) az összes hazai gyógypedagógiai intézetek és kisegítő iskolák egységes *szakfelügyelői* teendőink ellátásával ideiglenesen megbízta, az alább közölt szolg. utasítás alapján:

„A gyógypedagógiai intézetek országos szakfelügyelőjének szolgálati utasítása. (Kiadott a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1921. évi 200,234. VII/a. számú rendeletével),

1. §.

A szakfelügyelő hatásköre kiterjed a gyógypedagógiai tanárképző, az állami kisegítő iskolai tanítóképző-tanfolyamra, az összes állami, felekezeti, községi, egyesületi,

társulati és magán-gyógypaedagógiai intézetekre, foglalkoztatókra, kisegítő iskolákra, a beszédhibások és nagyothallók állami és magántanfolyamaira, illetve iskoláira.

2. §.

Hivatalának címe: „Gyógypaedagógiai intézetek országos szakfelügyelője.“ Székhelye: Budapest. A bélyegző körirata: „Gyógypaedagógiai intézetek országos szakfelügyelője, Budapest.“

3. §.

A gyógypaedagógiai intézetek országos szakfelügyelőségének felállításával a m. kir. tanfelügyelőknek a kisegítő iskolákat illető jog és hatásköre érintetlen marad.

4. §.

A szakfelügyelő feladata:

1. Örködik a felügyeletére bízott intézetekre és iskolákra vonatkozó törvények és törvényes rendelkezések betartása és végrehajtása fölött.

2. Ellenőrzi és irányítja az intézetek, iskolák, tanfolyamok stb. személyi, paedagógiai és rendtartási ügyeit és e célból az egyes intézeteket és iskolákat évenként legalább egyszer meglátogatja.

Az iskolalátogatás alkalmával megállapítja, hogy:

a) megfelel-e az épület céljainak?

b) milyen az intézet (iskola) felszerelése és könyvtára?

c) a leltárak helyesen és pontosan vezetettek-e és kezeltetnek-e?

d) ahol bennlakás van, milyenek az internátus összes helyiségei a rend, tisztaság, berendezés és egészségügyi szempontból, s megfelelő-e a növendékek ellátása az ételek minősége és mennyiségee valamint ruházat tekintetében?

e) az egyes osztályok népessége szabályszerű-e?

f) a növendékek kiválasztása és felvétele kellő gondossággal és körültekintéssel történik-e?

g) vezetettek-e tanulmányi és mulasztási naplók, valamint a növendékekről minősítési lapok?

h) az írásbeli dolgozatok rendesek, tiszták-e és megfelelnek-e a tanterv kívánalmainak?

i) az oktatás és nevelés állapotát illetőleg megfigyeli a tanítási módszert, a tanmenetet, az egyes tantárgyak tanításában elért eredményt; továbbá, hogy az osztályvezető alkalmazkodik-e az érvényben levő tantervhez és milyen a fegyelmezési eljárása?

j) meggyőződik arról, hogy az igazgató szabályszerűen kezeli-e a rendeleteket és lelkiismeretes gondnal minősíti-e a tanárokat és a tanítókat, teljesíti-e ellenőrzői és hospitálási kötelességét és miképen biztosítja az intézeti rendet és a tantesület jó szellemét?

k) a látogatások befejezése után értekezletet tart, melyen előadja tapasztalatait, észrevételeit s az esetleg előterjesztett felvilágosítások meghallgatásával kiadja utasításait.

Az értekezletről jegyzőkönyv veendő fel, melynek egy példányát a szakfelügyelő felterjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, másik példány az irattárba helyeztetik el.

3. Hivatalos látogatásairól jelentést tesz a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez és abban véleményt mond az igazgató, tanárok (tanítók) működéséről és képességeiről.

4. Kezdeményező lépéseket tesz az intézetek és iskolák szervezése, elhelyezése és fejlesztése tárgyában.

5. Véleményezi a gyógypaedagógiai tanárképző, a kisegítő iskolai tanítóképző-tanfolyam előadó tanári testületeinek jegyzőkönyveit, beadványait, az összes intézmények jegyzőkönyveit, órarendjeit, tanterveit, tankönyveit, szabályzatait, a felügyelő-bizottságok, igazgatótanácsok és segélybizottságok jegyzőkönyveit.

6. Őrzi az összes gyógypaedagógiai intézetek és iskolák tanszemélyzetének minősítési táblázatait.

7. Ellenőrzi az intézetekben és iskolákban használt tankönyveket.

8. Nyilvánartja a tanköteles korú abnormis gyermekeket és beiskoláztatásukat ellenőrzi. Összegyűjti és együttesen felterjeszti az időszaki jelentéseket.

9. Minden évben március hó 15-ig felterjeszti az összes intézmények költségvetési előirányzatát.

10. Minden év május hó 1-éig összegyűjtve felterjeszti az intézeti tatarozásokra vonatkozó felterjesztéseket.

11. Minden évben július hó 31-éig felterjeszti az összes intézetek és iskolák tanév-záró jegyzőkönyveit, a következő tanévi órarendeket, valamint az óradíjak, óratöbbleti díjak és orvosi megbízások iránti jelentéseket.

12. Minden tanév elején október hó 31-éig felterjeszti az intézetek és iskolák növendéklétszámáról szóló kimutatást, feltüntetve a növendékeknek nem, vallás és osztály szerinti megoszlását.

13. Minden év január hó 31-éig évi jelentést tesz a vallás- és közoktatásügyi miniszternek az intézetek és iskolák működéséről, személyi, dologi és tanulmányi állapotáról.

14. Minden ötödik tanév végén felterjeszti az összegyűjtött minősítési táblázatokat két példányban.

5. §.

A felekezeti, egyesületi, társulati és magánintézmények felett a szakfelügyelőnek közvetlen intézkedési joga nincs, hanem észleleteiről és tapasztalatairól a vallás- és közoktatásügyi miniszternek jelentést tesz.

Hírek a pesti intézetből. A székesfőváros a bpesti áll. intézetnek eddig évente 10.400 K-ban megállapított segélyét kétszeresére: 20.800 K-ra emelte fel. — Dobrovojevits Sándor 10 hold földet hagyományozott az intézetnek alapítványi célra. — Néhai Szakmáry Lajos sümegei volt lakos az intézet részére 32.623 K-t adományozott. — A Bp. Tejkereskedelmi Rt. az intézeti segélyalap javára 200 K-t bocsájtott az igazgatóság rendelkezésére. — A növendékek szülei köréből a M. S. Oktatás részére összegyűlt önkéntes adományokból 1521 K küldetett el a kiadóhivatalnak. — Az Amerikai Vöröskereszt, Adománycipő juttatott az intézetnek. — A tanári kar február 27-én az int. helyiségében családias házi összejövetelt rendezett a M. S. O. javára. Tiszta jövedelem 750 korona volt.

† **Szép Józsefné**, Schrotó Irénke meghalt. Szép József váci kartársunk már hónapok óta szomorú szemmel járt a gázsz előcsarnokában, s ölmos szívvel ápolta a legeszményibb feleséget; de hasznaltan volt minden férji gyöngédség, minden testvéri, rokon önfeláldozás: a 30 éves szelíd asszony, kedves rokon tiszta szemében január 11-én kialudt a láng, nemes szive utolsót dobbant... Január 13-án délután temették a váci intelligencia s az ottani és bpesti tanárokat nagy részvéte mellett, Pihenjen és áldomjon tovább.

Titkári hírek. Január 6-án a választmány gyűlésre jött össze Budapesten. Nagyrabecsült böles vezérünk, Borbély Sándor elnök azonban nem jöhetett el. Idejét, nyugalmát kiesínység — amelyek elől azonban nem volt kitérés — foglalták le. A gyógy-pedagógiai intézeti tanárok egyesülete, lapszövetséget ajánlott fel egyesületünknek. A feltételek azonban elfogadhatatlanok voltak. — Az ez évi szerkesztői tiszteletdíjra 1200 K-ra emelte fel a választmány. Ez összeget a szerkesztő egy szakmunka jutalmazására ajánlotta fel. (A pályázati felhívást már közöljük is.) E nagy, oktatásügyünk ezen alapvető munkája megírásához ez az aránylag csekély összeg, tudjuk, csak kiváltó indokul szolgálhat. Az energiák zsillipjeit azonban bizonyára meg fogja nyitni. — Az egyesületért és a siketnéma oktatásügyért jóleső melegség hevítette a választmányt. A szegedi igazgató 1000 koronát, a soproni 300-at adományozott az egyesületnek lapsegély címén. A pesti összeg 1521 korona. A kezdeményező Klug igazgató köriratára lapunk bizonyára hosszabb időre megszabadul anyagi gondjától. Így mi önmagunkat emeljük és elősegítjük az oktatásügyet is. — Kegler lemondott a választmányi tagságáról. Hochreint, első póttagunkat hívtuk be helyébe. — Zsemberi József kilépett az egyesületből. Derék új tagunk van Bernát István személyében (vakok bp.). — A választmány tulajdonképen továbbképzésünk módozatainak megbeszélésére jött volna össze. Kartársak által rendezendő szak-előadásokra gondolt az elnökség. Megvitatás után mégis célszerűbbnek látszott előbb megfélelő egyetemi tanárokat megkérni ilyen előadások tartására. Bízunk benne, hogy a dolog sikerül. Sajnos ez ügyet le kellett venni a napirendről. — Nagy Péter előadta Schulmann Adolfal közösen készített „A siketnémák tankötelezettségéről szóló törvényjavaslat” tervezetét. Targyalási alapul elfogadta a választmány.

Helyreigazítás. Lapunk decemberi számában D. M. kartársunkra vonatkozó közlemény, — amint utólag értesülünk — téves információ alapul. Az ott elmondott adatok egy része más vonatkozásban, egy pályánkról eltávozott kartársunkra vonatkozik s amint utólagosan megállapítást nyert, egyszerű névcsereéről és az események egy részének téves beállításáról van szó. (Szerk.)

Eljegyzés. Dankó István egri kartársunk február hó 25-én tartotta eljegyzését Benőcs Margit úrhölgygel. (M. L.)

Kiadó és laptulajdonos: a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete.

Kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Festetich-utca 3. szám.

Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai R.-T. Budapest. (Felelős vezető: Székely A. Antal).